

OBLICI MUZIČKIH AKTIVNOSTI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

SAŽETAK: Muzičko stvaralaštvo kod dece se javlja vrlo rano, interes i želja deteta da proizvodi razne zvukove, upućuje dete na upotrebu muzičkih instrumenata. Da bi se podsticalo dečje stvaralaštvo potrebno je uspešno primenjivati muzičke zadatke: podjednako negovati lepo i izražajno pevanje, skladno izvođenje muzičkih igara i slušanje muzike. Programski zadaci doprinose da dete slobodnije i odlučnije deluje u stvaralačkim zadacima. Putem izvođenja muzičkih igara stiču se iskustva o skladnim i lepim pokretima. Dete pokušava različitim predmetima da stvara zvukove i ove aktivnosti se maksimalno podržavaju i podstiču. Dečje stvaralaštvo treba negovati tokom predškolskog doba, i podsticati kako bi u daljem školovanju došlo do punog izražaja stvaralačkog potencijala deteta.

KLJUČNE REČI: muzičko stvaralaštvo, muzičke aktivnosti, metodički postupci, dečji vrtić.

1. Uvodno razmatranje

Dolaskom deteta u predškolsku ustanovu počinje sistematski rad na svestranom razvoju i uspostavljanju, temelja specifičnih osobina, sposobnosti, svojstava, karakteristika ili dimenzija. Specifični zadaci muzičkog vaspitanja određuju se prema uzrastu i mogućnostima dece (Domonji, 1986).

U pogledu muzičkog izražavanja i stvaranja, postavljaju se opšti zadaci u cilju: upoznavanja dece sa bogatstvom i raznovrsnošću sveta muzike, razvijanja interesovanja za muziku, omogućavanja otkrivanja bogatstva i raznovrsnosti zvukova, podsticanja navika aktivnog slušanja muzike, kultivisanja prirodne sklonosti za učešće u raznim muzičkim aktivnostima, negovanja raznih oblika spontanog muzičkog stvaralaštva, obezbeđivanja uslova za razvoj estetskih osećanja, bogaćenja slušne osetljivosti i muzičkog senzibiliteta, stvaranja osnove za razvoj muzičkih sposobnosti: sluha i slušne osetljivosti, osećanja za ritam i smisla za harmoniju, pažnje, mišljenja i muzičkog pamćenja.

Oblici aktivnosti su isti za sve tri uzrasne grupe, ali imajući u vidu razlike u psihofizičkom razvoju, razlikuju se po složenosti zadataka i zahtevima za njihovo ostvarivanje.

U muzičkom vaspitanju predškolske dece, za sve tri uzrasne grupe, koriste se sledeći oblici aktivnosti: pevanje, muzičke igre, slušanje muzike, sviranje na dečjim instrumentima (udaljkice).

2. Oblici aktivnosti u vrtiću

2.1. Pevanje

Pevanje je za decu najdraža i najpristupačnija aktivnost, jer kroz pesmu najlakše i najlepše izražavaju svoja osećanja, te zato vaspitač treba da na pogodan način otkriva deci lepotu pes-

---

* vasic@vaspks.edu.rs

me i pokaže kako je treba najbolje izvesti, prirodno i srdačno, a sve u cilju doživljavanja njenog literalnog i muzičkog sadržaja.

Vaspitač mora da bude muzikalan, da poznaje tehniku i kulturu pevanja, da ima solidno muzičko obrazovanje i da vlada osnovnom tehnikom jednog instrumenta.

Pevanje dečjih pesama najrašireniji je oblik muziciranja dece predškolskog uzrasta, koji utiče na razvoj muzičkih sposobnosti: sluha, ritma, kulture glasa i veštine pevanja, ali i drugih osobina u formiranju svestrane dečje ličnosti.

Aktivnost deteta pri pevanju doprinosi većem angažovanju emocija i intelekta i ima veliku vaspitnu vrednost. Dete svojim glasovnim, intelektualnim i emocionalnim potencijalom učestvuje u njenom nastajanju, uz uvek prisutnu kreaciju prilikom izvođenja.

Ako su pesme odabrane tako da odgovaraju detetovim psihofizičkim mogućnostima i estetskim kriterijumima, razvije se i jačati ljubav i estetski odnos prema muzici.

Razvoj muzičkog ukusa i estetskih osećanja podstiče se živahnim i bujnim ritmom, lepotoj i skladnom melodijom.

Tekstovi pesama obogaćuju dečji govor novim rečima i pojmovima, proširuju znanje i iskustva o prirodi i okolini, utičući na razvoj umnih sposobnosti. Uloga pesme je jako značajna i u stvaranju kulturnih i higijenskih navika, a samo uvežbavanje tačnog pevanja zahteva savlađivanje niza poteškoća što doprinosi razvoju samodiscipline, upornosti i radovanja postignutim uspehom. (Ivanović, 2002).

Prilikom izbora pesme treba voditi računa o umetničkoj i vaspitnoj vrednosti teksta, kao i o ritmičko-melodijskom nizu. Vaspitnu vrednost ima ona pesma čiji tekst upućuje na pravilan odnos prema ljudima, prirodi, stvarima i svemu što nas okružuje. Sadržaj treba da je pristupačan i razumljiv, da je uzet iz područja dečjeg znanja i interesovanja i da zadovoljava estetske kriterijume. Tekst treba da je interesantan i jednostavan, jer preko njega deca istovremeno doživljavaju melodiju, ritam i tempo.

Deca rado pevaju o svojim radostima, o onima koje najviše vole, o igračkama, životinjama, igrama i likovima iz priča („Spij lutka“, „Crvenkapa“, „Meda brundo“, „Jež“). Priroda, promene godišnjih doba i druge razne prirodne pojave centar su dečjeg posmatranja, kao i zbivanja u društvenom životu i radu odraslih pa deca pevaju o njima rado („Proleće“, „Kiša pada“, „Prvi sneg“, „Savila se bela loza“, „Domovina“, „Saobraćajac“, „Pekar“).

Sadržaj ima veliku vaspitnu vrednost, jer usmerava mišljenje, pažnju, pamćenje, emocije i maštu deteta, podstičući ga na stvaralački rad. Dobra pesma za pevanje je ona koja se lako pamti, ima pevanu i pristupačnu melodiju bez većih intervalnih skokova, usmerenog tempa i jednostavnog ili čvrstog ritma.

Pri izboru dečje pesme treba voditi računa o mogućnostima grupe dece, njenim muzičkim sposobnostima, kao i o melodiji, ritmu, formi, tempu i dinamici.

Obim glasa – obim dečjeg glasa različit je i zavisi od uzrasta deteta. Za njegovo utvrđivanje potrebno je individualno proveravanje. Deca mlađe uzrasne grupe imaju malo obim glasa svega četiri-pet tonova koji su najčešće od e do a. Adekvatnim izborom pesmice taj raspon treba sistematski proširivati kako naviše tako i naniže.

Deca srednje grupe (4-5 godine) počinju sa pevanjem pesama od pet tonova od d¹ do a¹, a do kraja godine raspon njihovog glasa se povećava od d¹ do h¹. Programom je predviđeno da se

nauči osam novih pesama, uz obavezno ponavljanje naučenih u mlađoj grupi. Pesme treba da budu malo bržeg tempa i složenijeg ritma.

Pesme za decu starije grupe (5-6 godina) kreću se u obimu oktave (c-c²). Prilikom izbora pesme nije pogrešno odabrati lakše za stariji uzrast, ali je greška birati pesme namenjene starijem uzrastu za obradu u mlađim grupama.

2.1.1. Metodski postupak u obradi pesme

Posle izbora pesme sledi rad na njenoj obradi. Obrada pesme zahteva sledeći tok:

- Uvodni deo aktivnosti (stvaranje raspoloženja i buđenje interesovanja),
- Glavni deo (obrada pesme),
- Završni deo (utvrđivanje pesme).

Vaspitač bira methodske postupke koji treba da izazovu interesovanje i emocije dece i na taj način obezbedi aktivnu saradnju.

Pre početka aktivnosti potrebno je dobro organizovati prostor (svako dete treba da vidi vaspitača). Uvodni deo aktivnosti služi kao emocionalna priprema za stvaranje odgovarajućeg raspoloženja, interesovanja i značenja teksta nove pesme. Na taj način deca se uvode u aktivno učestvovanje prilikom obrade teksta nove pesme. Uloga reči u uvodnom delu veoma je važna, jer omogućava da se deca pomoću priče, slike, aplikacijom, lutkom, lutkarskom predstavom, dramatisacijom uvode u sadržaj nove pesme (Bukvić-Kojov, 1989).

Prvo izvođenje pesme deca treba da čuju u celini, a zatim se pristupa njenoj obradi i usvajanju. Sa decom predškolskog uzrasta pesme se obrađuju po sluhu – vaspitač peva, a deca ponavljaju. Način usvajanja zavisi od vrste i oblika pesme, od mogućnosti pamćenja i imitiranja melodije većine dece u grupi.

Vaspitač izvede pesmu u celini, a zatim prelazi na obradu. Prvi stih peva 1-2 puta, a zatim deca taj isti stih ponavljaju 2-3 puta dok ga ne usvoje. Na isti način obrađuje se i drugi stih. Zatim ga vaspitač povezuje sa prvim i peva celu strofu. Potom, svi zajedno ponove celu strofu. Ukoliko pesma ima više strofa, postupak se za svaku ponavlja. Obično se biraju muzikalna deca koja postaju primer i podsticaj drugima. Vaspitač peva sa njima. (Đurković-Pantelić, 1998).

Prilikom utvrđivanja pesme mogu se organizovati pojedinačna ili grupna takmičenja uz pratnju instrumenta, deca mogu ilustrovati sadržaj pesme ili svirati na udaraljka, zavisno od sadržaja uz pevanje se mogu izvoditi pokreti. Pokreti su sredstva za lakše, bolje i trajnije pamćenje teksta i melodije.

Pevanje vaspitača treba da bude izražajno, emotivno i muzikalno, a interpretacija jednostavna i srdačna. Vaspitač mora da vodi računa o besprekornoj dikciji, tačnim metričkim i dinamičkim akcentima. Nije dopušteno menjanje tekstova ili melodije iz bilo kojih razloga, zbog toga je veoma važno prvo izvođenje pesme. Ukoliko se naprave greške prilikom usvajanja nove pesme treba ih odmah ispraviti. Vaspitač prekida aktivnost i pokazuje deci pravilan način izvođenja uz pratnju instrumenta. Zatim deca ponavljaju. Ne treba prelaziti preko grašaka, već ih treba ispravljati odmah, jer je prvi trag u pamćenju deteta najsnažniji i naknadne ispravke su teže i nekorisne.

Primer pesme:

42. SITNA KIŠA PADALA

Allegro (brzo) Narodna

1. Si-tna je ki-ša pa-da-la, An-či-ca ov-ce ču-va-la.

*Anka je ovce cuvala, kraj njih je mlada zaspala
 Momce po gori hodilo, i lepu Anku spazilo.
 Momce u goru zamace, al Anka gorko zaplace.*

Narodna pesma „Sitna je kiša padala“ odabrana je za rad s ciljem da deca steknu doživljaj o produženom trajanju, ali i da bi se susreli sa još jednom lepom melodijom i tekstom koji su deo naše kulturne baštine. Literarni tekst pesme „Sitna je kiša padala“ sasvim je pogodan za učenje i pravilan izgovor. Veliki broj reči ima slogove sa jednim suglasnikom i jednim samoglasnikom, a nije ni tako veliki broj reči čiji se krajevi završavaju suglasnikom. Olakšicu predstavlja i dužina pesme.

2.2. Muzičke igre

Dečja igra. kao slobodna aktivnost, neodoljivo osvaja svako dete i pričinjava mu najveće zadovoljstvo, prve životne radosti i saznanja. Jedna od najznačajnijih funkcija igre je u pripremanju za život. Igru često nalazimo tamo gde je ne očekujemo, a nestaje tamo gde bi je moralo biti. U muzičkoj igri, u prvom redu, moraju doći do izražaja osnovni zadaci muzičkog vaspitanja, a pokreti su sredstvo za brže memorisanje i zadovoljavanje dece za igrom i kretanjem.

Muzičke igre su dečje pesme koje se izvode uz pokret sa zanimljivim, inspirativnim sadržajem, koje deca uz pomoć zanimljivih pokreta uče. Vrednost muzičkih igara je u razvijanju sposobnosti dece da pokretima izražavaju muziku. Pokreti dece su ritmični i skladni ako proizilaze iz muzike i ako su u skladu sa njom. Da bi deca svoje pokrete uskladila sa muzikom, moraju je pažljivo slušati i dobiti odgovarajući impuls.

Muzičke igre u znatnoj meri doprinose svestranom razvoju ličnosti i intelekta, obogaćuju psihički život, doprinose estetskom vaspitanju i razvijaju raznovrsne pokrete, a njihova posebna uloga je u oplemenjivanju ritma kretanja, značajnih funkcija organizma i niza drugih osobina i sposobnosti neophodnih u svakodnevnom životu (Vikomanović i Bukomanović, 1973).

Muzičkim igrama razvijamo sposobnost dece da zapažaju, doživljavaju i cene lepo u muzici i na taj način utičemo na muzički ukus, uporedo sa razvojem psihofizičkih, govornih i muzičkih sposobnosti.

Uloga muzičkih igara je nemerljiva u pogledu uticaja na pravilno držanje tela i razvijanje koordiniranih pokreta ruku i nogu, jer se kretanja izvode tačno onako kako to muzika dopušta – skladno u ritmu muzike.

Osnovna podela muzičkih igara je na igre sa pevanjem i igre uz instrumentalnu pratnju. Danas se češće koristi preciznija podela, koja zahteva da se sa decom obrađuju sledeće vrste igara: igre sa pevanjem, igre uz instrumentalnu pratnju, narodna kola i plesovi, stvaralačka igra, igre iz oblasti teorije muzike, muzičke dramatizacije.

2.2.1. Igre sa pevanjem

U igrama sa pevanjem, osim pokreta, od dece se traži pravilno tekstualno, ritmičko, melodijsko i društveno izvođenje pesme. Ako je pesma duža i ritmičko i melodijski teža, ona zahteva dodatno angažovanje, kako dece tako i vaspitača. Zbog toga je pravilan izbor pesme i igre uz pesmu od velike važnosti za uspešno izvođenje.

Da bi muzička igra bila interesantna, mora biti jednostavna, lako prihvatljivog sadržaja, praćena pristupačnom melodijom koju će deca brzo naučiti i bez napora pevati. U igrama sa pevanjem mora se voditi računa o dečijim mogućnostima za izvođenje pokreta, a najčešće se koriste: slobodno hodanje, lagano trčanje, poskoci, gibanje telom i rukama, koji kasnije prelaze u složenije pokrete, slične pantomimi i improvizaciji. Sadržaji pesama u igrama sa pevanjem tematski su bliski deci – cveće, životinje, igračke, rad ljižudi i slično.

Prilikom izbora igara sa pevanjem velika pažnja posvećuje se sadržaju pesama, zahtevima ostalih vaspitno-obrazovnih oblasti i dečjim interesovanjima. Od velike je važnosti i tekst pesme, jer reči pomažu da se shvati sadržaj igre. Vaspitač najpre, mora sam dobro da osmisli igru, što podrazumeva tačno i izražajno intonativno-tekstualno izvođenje pesme, uz potpunu sinhronizaciju pokreta.

Primer igre uz pevanje:

RIBAR

Умерено В. Томерлић

1 Па-зи-до-бро ри-ба-ру, у-ди-ца ти тр-за! Од-нет ће ти
2 Ло-жива-тру ри-ба-ру, ри-ба нек се пе-че, а-ли пре ти

Ме-ху сву ри-би-ца је бр-за. Ре-ци са-да на тај знак
при па зи да ти не у те-че;

јел'то ри-ба и-ли рах. Ил је мо-жда жа-ба, ре-га ре-га, квак!

Pravila igre: Igrači stoje u krugu, okrenuti prema sredini kruga. „Ribar” stoji izvan kruga i drži u ruci stap sa udicom. Igrači imaju od kartona izrezanu ribu, raka i žabu, koje krišom za vreme pevanja dodaju jedan drugom. Dok se peva pesma, „ribar” ide u krug i peca tako sto treba da okači o udicu jednu od ovih životinja. Pošto je pesma otpevana „ribar”, pre nego što podigne udicu, treba da pogodi šta je upecao. U pogađanju mu pomaže jedan igrač koji se nalazi u sredini kruga i koji ima tri instrumenta (štapice, zvečku i triangel). Zvuk svakog od ovih instrumenta predstavlja

jednu životinju. Po kratkom zvuku instrument koji se javlja posle otpevane pesme, „ribar” treba da imenuje ulov. Ako pogodi menja ulogu sa igračem koji mu je stavio ulov. Igra se nastavlja.

U ovoj muzičkoj igri vaspitač treba da obrati pažnju na boju tonova. Dakle, cilj ove igre je da deca prepoznaju boje tonova raznih izvora zvuka.

2.2.2. Igre uz instrumentalnu pratnju

Igre uz instrumentalnu muziku su složeniji vid aktivnosti. Nema teksta, koji bi deci olakšao shvatanje igre, već se pokreti izvode isključivo uz pratnju jednog ili više instrumenata. Muzika može da bude u izvođenju vaspitača, ako solidno vlada instrumentom ili može biti reprodukovana sa CD-a ili gramofonske ploče.

Prednost treba dati živom izvođenju, pogodnijem za uvežbavanje pojedinih delova, posebno ako u koreografiji učestvuju dva vaspitača, tako da jedan može da koriguje pokrete dece, dok drugi vaspitač svira na instrumentu.

Igre uz instrumentalnu muziku mogu biti sa tematskim sadržajem ili bez njega. U njima se deca sa oduševljenjem pretvaraju u konjiće, mace, zečice, medu, cveće i leptire, pa uz instrumentalnu muziku izvode pokrete koji odgovaraju likovima iz igre.

Primer igre uz instrumentalnu pratnju:

The Flight of the Bumblebee
(From, "The Tale of Tsar Saltan")

Flute, Violin
All C Instruments

Nicolai Rimsky-Korsakov
Arranged by Jonathon Robbins

Presto
f *sempre molto legato*

BUMBAROV LET

Bumbarov let je igra uz instrumentalnu pratnju koja ima za cilj da se usklade pokreti i muzika. Opažanje dinamike i reagovanjem pokretom na muziku.

U radu na muzičkim dramatizacijama neophodan je duži tok usvajanja. Najpre, decu treba upoznati sa pričom u celini, a zatim im podeliti uloge. Uloge se ne uvežbavaju pojedinačno sa svakim detetom, već ih sva deca usvajaju ponavljanjem priče.

Dramatizaciju možemo podeliti na segmente koji se postepeno uvežbavaju, a zatim spajaju u manje i veće celine. Dobra muzička dramatizacija, uz adekvatno dekorisan i iskorišćen prostor, pruža jasnu sliku koja ostaje u trajnom dečjem sećanju.

Primer muzičke dramatizacije:

MEDA MIŠKO

Живо Соло Ст. Коруновић

Ме да Миш-ко за-спа-о ле-го по-тр-бу-шке,
са ња да је ле-га-о ис-под јед-не кру-шке!

Па све кру-шке па-да-ју на зе-ле-ну тра-ву,
а он у сну не мо-же да по-диг-не гла-ву.

Тако јадан не може ни да се покрене,
само шапом протрља очи своје снене,
а румене падају у зелену траву,
а он у сну не може да подигне главу.

Dramatizacija pesme: Scena se odigrava na proplanku. Dok jedan igrač – pripovedač peva solo „Meda Miško zaspao...“, drugi igrač kostimiran u medu izlazi na scenu, leže potrbuške i zahrče. Na tekst „sanja da je zaspao...“ sledeći igrač izlazi kostimiran u visoko drvo sa plodovima kruške kreće se u taktu muzike i staje iznad mede. Igrači kostimirani u kruške pevaju „pa sve kruške padaju...“ i u taktu muzike kreću se po sceni – padaju i dižu se – okružujući medu. Za to vreme meda pokušava da podigne glavu na odgovarajući tekst. Na ponovno pevanje pripovedača „tako jadan ne može...“ igrači – kruške se udaljavaju od mede, a on pokušava da se pokrene i sav buntovan trlja oči. „A rumene padaju...“ izvodi se na isti način kao i „pa sve kruške padaju...“.

Cilj igre ja da vaspitač upozna decu sa svim elementima scenskog izvođenja, improvizacija i usklađivanje pokreta uz muziku, likovno izražavanje kroz dekor i kostim.

U izboru igara rukovodimo sa didaktičkim principima, muzičkim mogućnostima dece, njihovom interesovanju i veštinom u izvođenju pokreta. Muzičkim aktivnostima u vrtiću utiče se na razvoj dispozicija deteta za muziku i tako se razvijaju njegove muzičke sposobnosti.

2.2.3. Brojalice

Brojalice su ritmičke muzičke igre koje predstavljaju uvod u igru. Brojalice imaju višestruku ulogu u muzičkom vaspitanju dece. One doprinose razvijanju osećaja za ritam, utiču na razvoj pamćenja i govora kod dece. Takođe su korisne kao primena za izgovor reči u pevanju (Stanojević, 1989).

Brojalice omogućavaju da se ostvare vaspitno-obrazovni i praktični zadaci muzičkog vaspitanja. Vaspitni zadaci ostvaruju se pridržavanjem pravila igre koja važe za svu decu, po određenom redu, kako zahteva tekst.

U okviru obrazovnih zadataka, brojalice omogućavaju doživljavanje notnih trajanja, razvijanje sposobnosti ravnomernog izvođenja ritmičkog teksta, razlikovanje sporog, umerenog i

brzog tempa, kao i sposobnost održavanja intonacije tona određene visine u toku trajanja brojalice.

Praktični zadaci ogledaju se u korelaciji sa razvojem govora, jer brojalice doprinose pravilnom izgovoru reči i njihovoj podeli na slogove. Prilikom izbora brojalice mora se voditi računa o uzrasnoj grupi i prosečnim mogućnostima dece, to se, pre svega, odnosi na reči brojalice, koje treba da budu poznate i lake za izgovor, a ako ima nepoznatih reči, treba ih na vreme objasniti.

Pored teksta, treba obratiti pažnju i na ritam brojalice. U većini brojatica ritam je jednostavan, ali pauze mogu izazvati zabunu i zasto im u obradi treba posvetiti posebnu pažnju, kad je u pitanju takt, najlakše su brojalice u 2/4 taktu i zato ih treba prvo birati.

2.2.4. Metodski postupak pri obradi brojalice

Prvi zadatak vaspitača prilikom obrade brojalice jeste da održi karakter igre. Da bi u tome uspeo, mora se dobro pripremiti. Vaspitač treba kroz priču, recitaciju ili razgovor da pripremi decu za tekst – sadržaj brojalice, ako tekst ima određeni smisao. Na taj način deca unapred pamte reči i sadržaj brojalice, a takođe i ritmičko izgovaranje pojedinih reči.

U glavnom delu vaspitač treba da pokaže brojalicu najpre SAM, da je izgovara jasno i razgovetno uz obavezan adekvatan pokret. Pokrete koje će koristiti treba da prilagodi dečjim mogućnostima; oni moraju da budu interesantni da bi decu motivisali da je lakše zapamte. Kada vaspitač izgovori sam brojalicu, sa decom uči deo po deo, vodeći računa da dobije potpunu celinu. Ako prilikom obrade brojalice kod dece nastanu greške prilikom izvođenja, treba ih odmah ispraviti.

Nakon što je brojatica naučena sa decom možemo 'pojačati' aktivnost, tako što možemo fiksirati tonsku visinu na tonu c^1 ili e^1 i tražiti od dece da brojalicu izgovaraju na nekom od tih tonskih visina. Takođe, možemo formirati dve grupe gde će prva grupa izgovarati na tonu c^1 , a druga na tonu e^1 , tada ćemo dobiti dvoglas.

ВЕЛИКИ САТ

Музичка нотација за бројалицу "ВЕЛИКИ САТ". Нотација је приказана у три реда, са сликовним симболима за ноте и ритам. Испод сваког реда је наведен текст у кириличној писаници.

Ред 1: Ве - ли - ки саат ку - ца шик - так шик - так

Ред 2: А ма - ли саат ку - ца ши - ка ша - ка ши - ка ша - ка

Ред 3: а нај - ма - њи ру - чни са - шик ши - ка, ша - ка, ши - ка ша - ка ши - ка ша - ка, шик

Primer brojalice:

Brojalica "Veliki sat" se izvodi sa decom od 5-6 godina. Zadatak ove brojalice ja izvođenje polovina note, kao i doživljavanje odnosa polovine sa četvrtinom note i četvrtine sa osminama.

3. Slušanje muzike

Slušanje muzike ima za cilj da kod dece predškolskog uzrasta probudi interesovanje i emotivan odnos prema muzici, uvodeći ih u strukturu melodije i muzičku formu. Ono zahteva izvesnu pažnju, usredsređenost i prepuštanje njenom emotivnom delovanju, a ponekad može biti praćeno izvesnom motoričkom aktivnošću.

Kao muzičko obrazovna aktivnost, slušanje muzike je od velikog značaja, ne samo za razvijanje muzičkih sposobnosti dece, već i za izgrađivanje njihove muzičko-estetske kulture. Dete kroz slušanje muzike razvija maštu, koja ga podstiče na kreativnost, tako da i ono samo može izmisliti neke pokrete ili nacrtati ono što je zamislilo prilikom slušanja.

Vaspitna vrednost slušanja muzike je velika. Samo smišljenim i pravilnim sprovođenjem slušanja muzike doprinosimo svestranom razvoju deteta. Slušanjem muzike u najvećoj meri utičemo na razvoj emocionalnog života deteta, na razvoj njegove estetske kulture i muzičke sposobnosti. Muzika budi kod dece jake emocije, pokreće njihovu maštu i želju da je češće slušaju. Slušajući muziku dete otkriva poseban svet, svet muzičkih tonova. Ono počinje da zapaža lepo u muzici, osposobljava se za doživljaje višeg stepena radosti, estetske radosti. Slušanjem muzike kod dece se postepeno razvija muzički ukus.

Deca slušaju i zapažaju ona izražajna sredstva muzike koja daju poseban čar npr. paletu šarolikih boja tonova, prelivanje i nijanse dinamike itd. Slušanje muzike znatno obogaćuje muzičko zanimanje, čini ga sadržajnijim, zanimljivijim i raznovrsnijim, a sve to povećava radost i interes dece za muziku. Imajući u vidu uzrast i sposobnosti dece, u početku biramo lakše, kratke kompozicije, dok složenija dela uvodimo kasnije i postupno.

Prilikom upoznavanja dece sa slušanjem muzike najpre ih treba upoznati sa muzičkim bajkama, basnama, dečjim pesmama koje su njima bliske i koje mogu da razumeju, a nakon toga polako ih treba upoznati sa instrumentalnom muzikom.

Kompozicije koje se slušaju moraju svojim trajanjem, sadržajem i muzičkim izrazom da odgovaraju mogućnostima percepcije dece. One treba da su: kratke, vokalne ili priče ilustrovane muzikom i vokalno-instrumentalne. Kod slušanje dečjih pesama potrebno je da deca: uočavaju i objašnjavaju tekst, instrumentalnu pratnju i način kako je muzika dočarala tekst.

Posle slušanog dela potrebno je kroz razgovor sa decom raščlaniti i objasniti ulogu izvođača i instrumentalne pratnje u prikazivanju literarnog teksta.

U izboru kompozicija instrumentalnog karaktera treba biti obazriv i slušati one u kojima će biti puno izraza, karakterističnih raspoloženja i izrazitog ritma, bilo da su programskog karaktera ili ne.

Od vaspitača zavisi da li će deca zavoleti muziku ili se od nje udaljiti možda za ceo život. Zbog toga je potrebna svestrana priprema vaspitača za slušanje muzike, koja podrazumeva najpre pravilan izbor kompozicije. Potrebno je da vaspitač nekoliko puta odsluša izabranu kompoziciju kako bi je lično doživeo: da li je vesela ili tužna, živahna ili nežna, da li je setna ili odlučna.

Da bi deci omogućio da muziku dožive prijatno, odabranu kompoziciju vaspitač treba dobro da upozna i analizira: prvo obraća pažnju na karakter kompozicije, vrstu instrumenata ili glasova koji se čuju u njoj, tempo i dinamiku, a zatim razmišlja o sadržaju i mogućnosti povezivanja izabrane muzike sa ostalim vaspitno-obrazovnim područjima.

Od presudnog značaja je izbor odgovarajuće metode, osnovnih i pomoćnih sredstava. Deci treba reći naziv kompozicije i ime kompozitora, ispričati zanimljive detalje iz njegovog života i rada, posebno iz detinjstva.

4. Metodski postupak pri slušanju muzike

Glavni posrednik između muzike i dece je vaspitač koji mora dobro da se upozna sa kompozicijom, da isplanira na koji način će da motiviše decu i njihova interesovanja. Najčešće se koristi rečima da stvori prikladnu atmosferu neophodnu za slušanje (pričom, recitacijom, razgovorom ili igrom, likovnim stvaranjem), bira reči i način izlaganja, priča izražajno i živo.

Posle motivacije dece sledi njihov prvi susret sa novom kompozicijom. Najpre se deci postavi prvi zadatak prilikom prvog slušanja nove kompozicije, zatim deca u potpunoj tišini slušaju delo u celini, bez prekida. Kad se završi prvo slušanje vaspitač deli kompoziciju na elemente koje deca treba da zapaze kao što su sadržaj, tempo, dinamika, da bi upoznavanjem tih pojedinsti pojačao njihovo interesovanje za delo. Na kraju prilikom trećeg slušanja zadajemo deci zadatak da nam rečima opišu kompoziciju. Tek kada smo dobili opis kompozicije, govorimo naziv kompozicije, možemo reći nešto o kompozitoru, ističući njegovo ime i interesantne podatke iz njegovog života.

Treba izbegavati pitanja tipa: Da li vam se muzika svidela? Hoćete li da slušate još? Odgovori će gotovo uvek biti potvrdni, samim tim i suvišni. Vaspitač to treba da zaključi na osnovu izraza lica deteta, pažnje ili sjaja u njihovim očima i sl. Mnoga deca ne mogu rečima da opišu utiske, već ih iskazuju pokretima, njihanjem, mimikom i gestikulacijom, što deci svakako treba dozvoliti.

5. Sviranje na dečjim instrumentima

Instrument kao igračka zaokuplja decu, budi njihovo interesovanje za aktivno učešće u muzici i razvija radost muziciranja. Savladavanje tehnike sviranja na dečjim instrumentima, bez obzira na stepen muzičkih sposobnosti, svu decu čini ravnopravnim učesnicima u muziciranju, razvija osećaj zajedništva i pripadnosti, samopouzdanje i dugoročnu istrajnost. Sviranje je veoma važno za celokupan razvoj mozga i ličnosti.

Da bismo decu pripremili za rukovanje udaraljka, treba da planiramo vreme koje ćemo posvetiti ritmičkim i zvučnim vežbama uz pomoć ruku i nogu. Ritmičko-zvučne vežbice su idealan primer koji dokazuje povezanost muzičkih i telesnih aktivnosti.

Za razvijanje dečjih muzičkih sposobnosti, sviranje na dečjim instrumentima ima veliki značaj. Dečji instrumenti su u svakom pogledu prilagođeni dečjem uzrastu i laki za upotrebu.

Od dece se očekuje da improvizuju ritmove, pogađaju i traže po sluhu poznate melodije ili sviraju lake i poznate pesmice. Na taj način deca doživljavaju lepotu stvaranja muzičkog tona

i razvijaju interesovanje za intenzivnije instrumentalno ispoljavanje. U tom cilju koriste se dečji instrumenti ili Orfov instrumentarijum.

Muzički instrumentarijum je sastavljen od melodijskih i ritmičkih instrumenata koji su, u stvari, krajnje pojednostavljeni instrumenti simfonijskog orkestra, tako da ih deca predškolskog uzrasta mogu za kratko vreme, bez velikih teškoća uspešno savladati. Aktivno muziciranje dece je najbolji put ka razvijanju muzikalnosti, ljubavi prema muzici.

Orf je koristio široki spektar instrumenata prilagođenih dečjim mogućnostima, uključujući i instrumente iz porodice blok-flauta i metalofona. U svom muzičko-pedagoškom delu „Muzika za decu“, Orf ima za cilj razvijanje dečje muzikalnosti i ljubavi prema muzici, a sve to kroz pevanje i sviranje dečje i narodne pesme, kroz pentatoniku, stare načine, dur i mol.

Dečjim instrumentima treba pokloniti posebnu pažnju jer kod dece izazivaju veliko interesovanje. Pored toga, nezamenljiva su sredstva kojima se deca uvode u sferu muzike, čime se pomaže razvitak njihovih stvaralačkih sposobnosti. Deca uče da sviraju poznate pesmice, improvizuju ritmove, pogađaju po sluhu poznate melodije. Pored toga, ti instrumenti se mogu koristiti i kao očigledna sredstva, a pomažu i u muzičkom opismenjavanju.

Muzički instrumentarijum sadrži najosnovnije instrumente iz grupe tzv. Orfovih instrumenata kojima se u potpunosti mogu zadovoljiti potrebe zajedničkog muziciranja. Čine ga sledeći instrumenti: drveni bubanj, drveni doboš, zvečka sa prorezom, kastanjete, štapići (klavesi), triangl, čineli, marakas (zvečke), bubnjić (doboš) i batići (palice).

Završna razmatranja

Značaj muzičkog vaspitanja je veoma važan. On obuhvata estetsko vaspitanje – razvijanje ljubavi prema muzici, svemu onome što dete okružuje (porodici, drugovima, prirodi, životinjama, igračkama). Muzičko vaspitanje pomaže deci da razlikuju kič od lepog, da kroz umetnička dela nalaze i usvajaju lepo u svojoj sredini. Muzičko vaspitanje obogaćuje dečje emocije, njihovo izražavanje i oblikovanje. Aktivnosti iz metodike muzičkog vaspitanja imaju zadatak da decu osposobe za aktivno i radosno učešće u muzičkom životu svoje sredine. Osnovni cilj muzičkog vaspitanja je razvijanje ljubavi i interesa za muziku. Od svakog pojedinca treba stvoriti aktivnog slušaoca, ljubitelja i poznavaoca muzike.

LITERATURA

- Bukvić-Kojov, I (1989). *Metodika nastave muzičkog vaspitanja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Vikomanović i Bukomanović, V. (1973). *Zapevajmo i zaigrajmo – zbirka pesama, pokretnih igara i brojalica namenjena mlađoj i srednjoj grupi predškolskih ustanova i pedagoškim akademijama*. Beograd: Udruženje muzičkih pedagoga SR Srboje.
- Voglar, M. (1989). *Kako muziku približiti deci*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Domonji, I. (1986). *Metodika muzičkog vaspitanja u predškolskim ustanovama*, Sarajevo: „Svjetlost“ OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Đurković-Pantelić, M. (1998). *Metodika muzičkog vaspitanja dece predškolskog uzrasta*, Viša škola za obrazovanje vaspitača. Šabac: Art studio.
- Ivanović, M. (2002). *Muzička zbirka I*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Stanojević, M. (1989): *Brojalice – govorimo u ritmu*. Novi Sad: Kulturni centar.

Aleksandar Vasić, M.Sc.

MUSICAL ACTIVITIES AND METHODS OF TEACHING IN PRESCHOOL INSTITUTIONS

Summary

Musical creativity in children occurs at a very early age and the interest, as well as the desire of the child to produce a variety of sounds, indicates the child to use musical instruments. In order to foster the creativity effectively in children, it is necessary to apply musical tasks successfully: well-groomed equally beautiful and expressive singing, well-performed musical games and listening to music. The programme of activities provides for a child to act freely and decisively in creative tasks. By performing musical games, new experiences of harmonious and nice moves are gained. The child tries to create and make sounds by using different items and these kinds of activities get maximum support and encouragement. Children need to foster creativity during preschool age and they need to be encouraged, so that in further studies this can come to the fore as the creative potential of the child.

Key words: musical creativity, musical activities, methodical procedures, kindergarten.